

Veel wenen en klagen in de Paaskerk

‘Weinen, Klagen, Sorgen, Zagen’, BWV 12 een cantate voor zondag Jubilate

Dat lijkt toch met elkaar in tegenspraak: zondag Jubilate met veel wenen, klagen, zorgen en versagen. Maar de evangelielezing voor deze zondag (Joh.16, 16-23) verklaart dit ogenschijnlijk contrast. In zijn afscheidsrede zegt Jezus: “Jullie zullen schreien en weeklagen, maar de wereld zal zich verblijden; jullie zullen bedroefd zijn, maar die droefheid zal tot blijdschap (jubilate-juichen) worden.”

De teksten van de delen van deze cantate verduidelijken dit proces van droefheid naar blijdschap:

1. sinfonia (instrumentale inleiding)
2. koor: weinen, klagen, sorgen, zagen, Angst und Not sind der Christen Tränenbrot
3. recitatief alt: wir müssen durch viel Trübsal in das Reich Gottes eingehen
4. aria alt: Kreuz und Krone sind verbunden
5. aria bas: ich folge Christo nach
6. aria tenor: sei getreu, sei getreu!
7. slotkoraal: was Gott tut, das ist wohlgetan

Cantate BWV 12

Deze cantate ging in première op zondag 22 april 1714, de derde zondag na Pasen die in de liturgische kalender Zondag Jubilate heet, zo genoemd naar de eerste woorden van de introïtuspsalm (nr. 66), *Jubilate Deo omnes terra*. Het is een vroege cantate van Bach, de tweede die hij afleverde na zijn benoeming tot concertmeester aan het hof in Weimar. Bachs librettist in Weimar was de theologisch goed onderlegde en stilistisch begaafde hofbibliothecaris Salomon Franck (1659-1725). Het hoofdthema van zijn religieuze poëzie was Traurigkeit en Freude. Daarmee was hij bij Bach natuurlijk aan het juiste adres. Franck leende het zo populaire slotkoraal Was Gott tut das ist wohlgetan van zijn mede-dichter Samuel Rodigast.

De muziek

De inleidende sinfonia heeft het karakter van een meditatief klaaglied, waarin de hobo een zoekende, meanderende melodie speelt boven een rustige strijkersbegeleiding die naar het eind toe steeds dieper dalende lijnen vertoont.

Vanuit dat lage punt begint het openingskoor met de aanduiding *lento*, een statige hofdans in een langzame driekwartsmaat. Een sterk chromatisch verlopende chaconne of passacaglia met een bovenstem die overkomt als een schrijnende klaagzang.

Het levendige middendeel is geschreven in de oude motetstijl, a cappella waarbij de instrumenten de koorpartijen min of meer meespelen. Na dit lichte, hoopvolle intermezzo keert onverwijld de droevige chaconne met de lamento bas terug.

Zo'n dertig jaar later zal Bach deze melodie opnieuw gebruiken in het crucifixus van zijn Hohe Messe.

Na het enige recitatief in deze cantate volgen drie aria's die zich opvallend onderscheiden in bezetting, karakter en vorm. De gedragen altaria met hobo is een muzikale uitwerking van Luthers theologica crucis: enerzijds het lijden en de beproeving (Kreuz) en anderzijds het uitzicht op een eeuwig leven (Krone).

In de korte vastberaden basaria krijgt de navolging van Christus gestalte door de afwisseling van violen en continuo. De melodie van het slotkoraal kondigt zich al aan in de eerste noten van de bas, die aan het slot van zijn aria zo'n schitterende weg naar boven zingt. Wij begrijpen wel waarheen.

De daarop volgende tenoraria is wel de opmerkelijkste van de drie. Van de zanger wordt hoge schoolrijden verwacht: de almaar doorgaande toonreeksen op één lettergreep in een vaak lastige ligging vragen om het uiterste van diens kunnen. Met die wetenschap krijgt de tekst *sei getreu*, wees getrouw, alle pijn zal maar gering zijn, nog eens extra dimensie.

En dan, in wat aanvankelijk een bescheiden continuo-aria leek te worden, klinkt als vanuit het niets ineens een trompet die vanuit soevereine hoogte de melodie van het koraal Jesu meine Freude op ons afschiet. Voor de toehoorders van destijds een heel herkenbare melodie. Voor ons nu goed te weten, dat Bach zijn zes motetten, waaronder Jesu meine Freude, alle heeft geschreven voor rouwdiensten.

De bijna triomfantelijke trompetpartij in de laatste aria vormt een ultiem contrast met de dolende, elegische hobopartij in de sinfonia: zie hier of liever, beluister hier in a nutshell the meaning of it all.

Hoog boven de sopranen uit zingt de trompet een vijfde stem in het juichende slotkoraal: was Gott tut, das ist wohlgetan. Of we dat maar goed in onze oren willen knopen!

Zondag 17 mei om 19.30 uur in de Paaskerk aan de Oude Utrechtseweg 4a te Baarn.

Solisten zijn Marjon Strijk, tenor Roelof Polinder en dirigent Bas Ramselaar neemt de basaria voor zijn rekening. Organist is Henk van Zonneveld.

Voorganger in deze interkerkelijke dienst is ds R. van den Beld.

Verzoeken dit vignet bij het artikel te plaatsen en –indien mogelijk– een foto van sopraan Marjon Strijk (zie bijlage)